

**SAAMELAISKÄRÄJIEN TALOUS-
SUUNNITELMA VUODEKSI
2008**

Hyväksytty saamelaiskäräjien kokouksessa 20.2.2007

1. Saamelaiskäräjien toiminnan yleiset perusteet

Saamelaiskäräjät on saamelaisvaltuuskunnan sijaan lailla (974/95) asetettu saamelaisten itsehallintoelin, joka on aloittanut toimintansa vuoden 1996 alusta. Sen tarkoituksena on toteuttaa Suomen perustuslaissa (PL 731/99) saamelaisille turvattua kieltä ja kulttuuria koskevaa itsehallintoa.

Saamelaiskäräjät on Suomen saamelaisten korkein poliittis-itsehallinnollinen elin, joka toimii oikeusministeriön hallinnonalalla. Saamelaiskäräjät on luonteeltaan edustuksellinen, sillä sen 21 jäsentä ja 4 varajäsentä valitaan saamelaisten kesken joka neljäs vuosi toimeenpantavilla vaaleilla. Saamelaiskäräjät on Suomessa ainoa toimielin, joka voi ilmaista saamelaisten virallisen näkemyksen heitä koskevissa asioissa, sillä se on kansanvaltaisesti valittu täysin saamelainen elin.

Saamelaiskäräjien tehtävänä on hoitaa saamelaisten omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Tehtäviinsä kuuluvissa asioissa käräjät voi tehdä viranomaisille aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja. Näissä asioissa käräjät käyttää lisäksi päätösvaltaa siten kuin sitä koskevassa laissa tai muualla lainsäädännössä säädetään.

Saamelaiskäräjien tärkeimpiä toimielimiä ovat käräjien kokous, hallitus ja päätoiminen puheenjohtaja. Lisäksi käräjien toimielinorganisaatioon kuuluvat viisi (5) pysyvää lautakuntaa; elinkeino- ja oikeus-, koulutus- ja oppimateriaali-, kulttuuri-, saamen kielen (neuvosto) sekä sosiaali- ja terveyslautakunta. Lisäksi saamelaiskäräjävaalien toimittamista varten asetetaan vaalilautakunta. Käräjien toiminta rahoitetaan pääosin valtion varoin.

Saamelaiskäräjien sihteeristö jakaantuu yleiseen, saamen kielen sekä koulutus- ja oppimateriaalitoimistoon. Sihteeristön palveluksessa on tällä hetkellä 20 vakinaista virkamiestä.

2. Taloussuunnitelman lähtökohdat ja perusteet

2.1. Yleistä

Suoraan Suomen perustuslaista toiminnalleen valtuutuksensa saava Saamelaiskäräjät aloitti vuoden 2004 alussa kolmannen vaalikautensa. Saamelaiskäräjät on sitä koskevan perustuslain säännöksen ja sen nojalla säädetyn saamelaiskäräjälain perustalta pyrkinyt toimivaltuuksiensa ja sille valtion talousarviossa osoitettujen resurssiensa puitteissa suunnittelemaan ja toteuttamaan saamelaisten kielellistä ja kulttuurista itsehallintoa. Tässä työssä käräjät on päässyt vasta alkuun, sillä sen tehtävät ovat laajat ja vaativat, ja itsehallinnon rakentaminen on jouduttu aloittamaan lähes nollatasosta. Saamelaiskäräjien tehtävien laajuus ja vaativuus ilmenee erityisesti siinä, että saamelaiskäräjälain perustelujen mukaan käräjille on tarkoitettu antaa kunnalliseen itsehallintoon rinnastettava asema saamen kieltä ja kulttuuria koskevissa asioissa.

Saamelaiskäräjien varsinaiseen toimintaan valtion talousarvion oikeusministeriön pääluokasta osoitettava valtionavustus (mom. 25.01.51) on riittämätön käräjien asemaan ja tehtävien laajuuteen nähden. Vuoden 2006 talousarviossa käräjien yleinen valtionavustus oli noin 1.170.000 euroa, josta enintään 84.094 euroa oli korvamerkittyä rahaa pohjoismaiseen saamen kieliyhteistyöhön. Käräjät oli itse arvioinut tarvitsevansa sinä vuonna noin 3.542.000 euroa valtionavustusta toimintansa ylläpitämiseen ja kehittämiseen ja tehnyt sen mukaisen hakemuksen oikeusministeriölle.

Saamelaiskäräjien toiminnassa on kaksi päälinjaa. Toista linjaa voidaan kutsua puolustavaksi ja reagoivaksi toiminnaksi ja toista aktiiviseksi, omaehtoiseen esityksiin perustuvaksi toiminnaksi. Ensin mainittuun toimintaan kuuluu lausuntojen antaminen eri viranomaisille niiden pyynnöstä sekä kannanottojen tekeminen käräjien tietoon muuta kautta tulevista saamelaisia koskevista hankkeista. Tällöin käräjät vain reagoi muiden viranomaisten usein jo varsin pitkälle valmistelemiin hankkeisiin. Saamelaisvaltuuskunnan ja sen tilalle asetetun Saamelaiskäräjien kokemukset kolmelta vuosikymmeneltä osoittavat, että todellisten tulosten aikaansaaminen reagoivalla toiminnalla on vaikeaa.

Aktiiviseen toimintalinjaan kuuluvat erilaiset esitykset ja aloitteet, jotka käräjät omista lähtökohdistaan valmistelee eri viranomaisille. Tällä toimintalinjalla on aikaansaatu huomattavasti parempia tuloksia. Muun muassa sekä vanha saamelaisten kielilaki (516/91) että nyt neljättä vuotta voimassa oleva uusi saamen kielilaki (1086/03) valmisteltiin aikanaan Saamelaisvaltuuskunnan/Saamelaiskäräjien asettamissa työryhmissä samoin kuin saamelaisten kouluhallinnon uudistus vuodelta 1996.

Saamelaiskäräjät on tähän asti kyennyt riittämättömien taloudellisten resurssiensa vuoksi etupäässä vain reagoivaan toimintaan. Sitä osoittaa käräjien vuosittain antamien lausuntojen ja sen tekemien aloitteiden keskinäinen suhde. Esimerkiksi vuonna 2006 käräjät antoi peräti 41 lausuntoa/kannanottoa ja teki vain 8 esitystä/aloitetta.

Saamelaiskäräjien sihteeristön työmäärää ovat viime vuosina lisänneet erityisesti saamelaiskäräjälain mukaiset neuvottelut eri viranomaisten kanssa sekä kuulemistilaisuudet. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat eduskunnan valiokuntien kuulemistilaisuudet erilaisista lakiesityksistä. Saamelaiskäräjien edustajat olivat valiokuntien kutsusta kuultavina vuonna 2006 peräti 13 kertaa. Kuulemistilaisuuksissa on lähes säännönmukaisesti jätetty myös laaja ja seikkaperäinen lausunto käsiteltävänä olleesta lakiesityksestä.

Saamen kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon rakentaminen edellyttää Saamelaiskäräjiltä huolellisesti valmisteltujen esitysten tekemistä itsehallintoa toteuttavaksi lainsäädännöksi ja yhteiskunnan hallinnollisten rakenteiden muuttamiseksi. Tässä työssä kolmatta vaalikauttaan istuva Saamelaiskäräjät on edennyt hitaasti, koska sen nykyiset henkilöstöresurssit eivät siihen riitä. Sen 20 vakinaisesta virkamiehestä vain kahdeksan (8) toimii varsinaisina asioiden valmistelijoina, joiden työaika kuluu etupäässä lausuntojen ja kannanottojen valmisteluun. Käräjien tulisi kuitenkin päästä suunnittelemaan ja toteuttamaan saamelaisille perustuslaissa turvattua itsehallintoa. Se edellyttäisi käräjien henkilöstöresurssien vahvistamista vähintään 4-5 uudella valmistelijalla.

Eduskunta edellytti vastauksessaan hallituksen esitykseen saamelaisien kulttuuri-itsehallintoa koskevien säännösten ottamisesta Suomen Hallitusmuotoon ja muuhun lainsäädäntöön - sivistysvaliokunnan lausuntoon (SiVL 9/1994 vp) viitaten - hallituksen selvittävän, miten voitaisiin turvata Saamelaiskäräjille riittävät voimavarat tehtäviensä hoitamiseksi (Eduskunnan vastaus HE 248/1994 vp). Mainitussa sivistysvaliokunnan lausunnossa todetaan muun muassa, että Saamelaiskäräjille on tulossa monenlaisia uusia tehtäviä kansallisissa, pohjoismaisissa ja muissa kansainvälisissä yhteyksissä, minkä vuoksi käräjillä tulee olla riittävät voimavarat hoitaa näitä tehtäviä.

Hallitus vastasi eduskunnalle kertomuksessaan K 4/1997 vp todeten, että oikeusministeriö pyrkii valtion talousarviokäsittelyn yhteydessä vuosittain varaamaan Saamelaiskäräjien käyttöön riittävät määrärahat. Saamelaiskäräjien mielestä näin ei ole kuitenkaan käynyt, vaan käräjien saama valtionavustus on edelleen riittämätön sen tehtävien laajuuteen ja asemaan nähden.

Saamelaiskäräjät on mittavan ja haasteellisen työn edessä. Käräjät onnistuu tehtävässään rakentaa ja toteuttaa saamelaisille perustuslaissa turvattua kulttuuri-itsehallintoa, jos valtiovalta osoittaa sille riittävät taloudelliset toimintaresurssit. Nykyisillä resursseillaan käräjät jää työssään puolitiehen.

2.2. Yleinen toiminta

Saamelaiskäräjien tehtävät ja henkilöstö ovat entisen Saamelaisvaltuuskunnan ajoista lisääntyneet vähitellen sille tasolle, että sihteeristön esimiehenä toimivan hallintopäällikön on vaikea suoriutua yksin varsinaisten esimiestehtäviensä lisäksi hallinnon rutiiniluonteisista ja erityisesti henkilöstöhallinnollisista tehtävistä. Liiallisten rutiinitehtävien vuoksi hallintopäällikölle ei jää riittävästi aikaa paneutua varsinaisiin tehtäviinsä; johtamiseen, suunnitteluun ja kehittämiseen sekä valvontaan.

Sanotun vuoksi yleishallintoon olisi tarpeen perustaa hallintosuunnittelijan virka, jonka toimenkuvaan kuuluisi hoitaa hallintopäällikön alaisuudessa ja ohjauksessa hallinnollisia tehtäviä ja erityisesti henkilöstöhallinnollisia asioita.

Ympäristön hoitamiseen ja maankäyttöön liittyvät tehtävät ovat muutaman viime vuoden aikana lisääntyneet huomattavasti. Kyse on erityisesti kuntien ja kuntayhtymien kaavoitukseen ja muuhun maankäytön suunnitteluun sekä metsähallituksen ja ympäristöviranomaisten vastuulla olevien luonnonympäristön käyttöä koskevien ohjelmien valmisteluun osallistumisesta. Saamelaiskäräjillä ei ole tällä hetkellä näiden laajojen ja vaativien tehtävien hoitamista varten virkamiestä, vaan niitä on hoitanut lakimiessihteerit omien varsinaisten tehtäviensä ohella. Tämän vuoksi olisi tarpeen perustaa päätoiminen virka kyseisten asioiden valmistelua varten.

Saamelaiskäräjälakia muutettiin vuoden 2003 alusta. Muutokset koskevat pääosin vaalien toimittamiseen liittyviä säännöksiä. Samassa yhteydessä on kuitenkin lain yleisiä säännöksiä koskevaan 1. lukuun lisätty uusi 4 a §, jonka myötä Saamelaiskäräjät on saatettu eräiden hallinto-oikeudellisten säännösten piiriin.

Pykälän mukaan Saamelaiskäräjiin ja sen toimieliimiin sovelletaan hallintomenettelylakia (sittemmin hallintolakia 434/03), tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia (232/66), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/99), henkilötietolakia (523/99) ja arkistolakia (831/94). Näiden lakien soveltaminen on lisännyt käräjien hallinnollisia tehtäviä. Erityisesti arkistolain soveltaminen edellyttää käräjien arkiston mahdollista uudelleenjärjestämistä, mutta joka tapauksessa se vaatii arkiston ylläpitoa uudella tavalla. Nämä uudet tehtävät edellyttävät lisähenkilöstön palkkaamista käräjien yleishallintoon.

Käräjien tehtävien ja niiden vaativuuden lisääntymisen vuoksi myös käräjien luottamushenkilöiltä vaaditaan yhä enemmän monialaista osaamista ja perehtyneisyyttä. Eri toimielinten kokouksiin valmistautuminen vaatii entistä enemmän aikaa. Tämän vuoksi on kohtuullista tarkistaa luottamushenkilöille maksettavien kokouspalkkioiden tasoa.

Saamelaiskäräjät on eri yhteyksissä esittänyt saamelaisia alkuperäiskansana koskevan useampivuotisen tiedotusprojektin toteuttamista koko maan alueella. Tätä projektia varten olisi varattava riittävä erillisrahoitus valtion talousarvioon.

2.3. Saamen kielen toimisto

Saamelaisten oikeudesta käyttää saamen kieltä viranomaisissa säädettiin vuonna 1991 erillisellä saamelaisten kielilain (516/91), joka tuli voimaan vuonna 1992. Valtion talousarviossa saamelaisten kielilain toimeenpanoa varten vuodesta 1992 alkaen osoitetut resurssit vähenivät huomattavasti 1990-luvun puolivälissä ja pysyivät sen jälkeen muuttumattomina aina vuoteen 2001 asti. Tuolloin eduskunnan valtiovarainvaliokunta osoitti 200.000 markkaa lisärahoitusta kielilain kustannuksiin tarkoituksenaan vahvistaa Saamelaiskäräjien alaisuudessa toimivan saamen kielen toimiston Utsjoen toimipisteen kielenkääntäjäresursseja. Tämän määrärahan turvin Saamelaiskäräjät perusti toisen kääntäjän viran kielitoimiston Utsjoen toimipisteeseen.

Vuonna 2002 valtiovarainvaliokunta lisäsi edelleen kielilain toteuttamiseen tarkoitettuja resursseja 25.000 eurolla osoittaen ne saamelaisalueen kunnille ja muille itsehallintoyhdyskunnille. Valtion vuoden 2003 talousarviossa saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen tarkoitettua avustusta lisättiin 103.000 eurolla. Oikeusministeriön myöntöpäätöksellä 21.5.2003 kyseisestä lisäyksestä osoitettiin Saamelaiskäräjille 78.000 euroa, josta osa oli tarkoitettu kolmannen kääntäjän ottamisesta kielitoimiston Utsjoen toimipisteeseen aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Tällä lisämäärärahalla Saamelaiskäräjät perusti kolmannen kääntäjän viran Utsjoen kunnan käännöstarpeita varten.

Eduskunta säätöi vuonna 2003 uuden saamen kielilain (1086/03), joka tuli voimaan 2004 ja korvasi 12 vuotta voimassa olleen saamelaisten kielilain. Uuden saamen kielilain tarkoituksena on turvata perustuslain ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten edellyttämällä tavalla saamelaisten oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan sekä käyttää tuomioistuimissa ja muussa viranomaisessa omaa saamen kieltään, inarinsaamea, koltansaamea tai pohjoissaamea. Kielilakia koskevan hallituksen esityksen taloudellisia vaikutuksia käsittelevässä luvussa

arvioidaan, että saamen kielen nykyistä laajempi käyttäminen virallisissa yhteyksissä aiheuttaisi saamen kielen toimistolle nykyistä huomattavasti enemmän työtä. Hallituksen esityksen mukaan saamen kielen toimiston resurssija on lisättävä, jotta se selviäisi lakisääteisistä tehtävistään. Kielitoimistoon esitettiin ensi vaiheessa perustettavaksi kaksi uutta kielenkääntäjän virkaa ja niistä aiheutuvien kulujen kattamiseen 100.000 euroa lisävavustusta osoitettavaksi Saamelaiskäräjille.

Valtion vuoden 2004 talousarviossa osoitettiin 1.270.000 euroa avustuksiin saamelaisten kulttuuri-itsehallinnon ylläpitämiseen. Siinä on edelliseen vuoteen verrattuna lisäystä 150.000 euroa, mistä 100.000 euroa on momentin selvitysoosan mukaan tarkoitettu uuden saamen kielilain edellyttämiin menoihin. Oikeusministeriön 10.9.2004 myöntöpäätöksen mukaan tästä 100.000 eurosta osoitetaan 55.000 Saamelaiskäräjille ja loput 45.000 euroa saamen kielilain 31 §:ssä tarkoitetuille itsehallintoyhdyskunnille. Tämä lisämääräraha sisältyi sittemmin Saamelaiskäräjien yleisen valtionavustukseen vuonna 2005. Määräraha riittää kattamaan yhden uuden kokoaikaisen ja päätoimisen kielityöntekijän palkkaus- ja muut toimintakulut.

Saamelaiskäräjät perusti marraskuussa 2005 mainitun 55.000 euron lisämäärärahan turvin päätoiminen saamen kieliturvasihteerin viran, jonka pääasiallisena tehtävänä on valvoa, seurata ja edistää saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumista sekä toimia lisäksi saamen kielen toimiston esimiehenä. Tällaisen viran perustamista esitettiin myös uuden saamen kielilain valmistelutöiden yhteydessä.

Saamen kielen toimistolla on siten tällä hetkellä yhteensä kuusi (6) päätoimista ja vakinaista työntekijää ja niitä varten tarvittavat resurssit; saamen kieliturvasihteerin, saamen kieliain sihteerin ja neljä (4) kielenkääntäjän. Saamelaisten kielilain voimaantulovuonna 1992 oli valtion talousarviossa varauduttu yhteensä kymmenen (10) kielenkääntäjän viran (kaksi saamen kielen toimistolle ja kahdeksan saamelaisalueen kunnille) palkkaus- ym. toimintakuluihin. Kielityöntekijän virkoja on siis edellä mainittujen vahvistustenkin jälkeen neljä (4) vähemmän kuin mihin valtion talousarviossa oli varauduttu lain voimaantulovuonna 1992.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta katsoi valtion vuoden 2004 talousarvioesityksestä antamassaan mietinnössä (39/2003 vp) saamen kielen toimiston resurssien vahvistamista kahdella uudella kääntäjällä sen tehtäviin nähden riittämättömäksi. Saamelaiskäräjät yhtyy valtiovarainvaliokunnan käsitykseen ja toteaa, että kielitoimiston lisähenkilöstötarvetta arvioitaessa on lähtökohdaksi otettava vähintään se resurssitilanne, joka vallitsi nykyisen saamelaisten kielilain voimaantullessa vuonna 1992. Tältä pohjalta kielitoimistoon olisi vähimmäis- määrin perustettava kolme uutta virkaa; yksi kielityöntekijän virka kutakin saamen kieltä varten. Näistä uusista viroista aiheutuisi lisäkustannuksia noin 160.000 euroa vuodessa (palkka- ja toimintakulut).

Saamelaiskäräjät viittaa tässä yhteydessä myös eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannanottoihin hallituksen esityksestä uudeksi saamen kielilainiksi. Lakiesityksestä antamassaan mietinnössä (4/2003 vp) valiokunta toteaa, että uuden kielilain keinot tarkoittavat pyrkimystä lisätä saamen kieltä taitavien henkilöiden määrää niissä viranomaisissa, joita laki koskee. Tulkkauksen ja kääntämisen käyttäminen merkitsisivät valiokunnan mukaan kuitenkin myös tulevaisuudessa tärkeää keinoa lain tavoitteiden saavuttamiseksi.

Mietintönsä lopuksi perustuslakivaliokunta toteaa, että saamelaisten kielellisten oikeuksien toteutumisen hyväksi on tehty paljon myönteistä viime aikoina. Siihen liittyen valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto yhteistyössä saamelaiskäräjien kanssa selvittää mahdollisuuksia jatkaa tämänsuuntaista työtä ja millaisin voimavaraponnistuksin sitä voidaan tehostaa edelleen sekä laatii asiasta tarvittavat toimenpide-ehdotukset.

Edellä todettuun liittyen Saamelaiskäräjille tulisi valtion talousarviossa osoittaa vuosittain erityinen määräraha saamen kielen ylläpitämiseen ja kehittämiseen samaan tapaan kuin käräjät saa nyt korvamerkittyä valtionavustusta saamelaisen kulttuurin edistämiseen sekä oppimateriaalien ja sosiaali- ja palvelujen tuottamiseen.

Saamelaisten kielioloista ja saamen kielten tilasta ei ole olemassa ajan tasalla olevaa tietoa. Sen vuoksi Saamelaiskäräjät on asettanut toimintaohjelmassaan 2004 – 2007 yhdeksi keskeiseksi tavoitteekseen kokonaisvaltaisen perusselvityksen laatimisen saamen kielten nykytilasta. Tästä on laadittu jo suunnitelma ja itse selvityksen tekemiseen oikeusministeriö on joulukuussa 2006 myöntänyt 30.000 euron määrärahan. Se ei kuitenkaan ole riittävä, sillä käräjät on arvioinut tarvitsevansa noin kahden vuoden työtä varten yhteensä 284.000 euroa. Oikeusministeriön lisäksi käräjät on hakenut avustusta myös opetusministeriöltä, jolta ei ole vielä saatu vastausta.

2.4. Kulttuuritoimi

Kulttuuritoiminnan alalla käräjien päätavoitteena on parantaa kulttuurielämän toimintaedellytyksiä muun muassa kasvattamalla valtion talousarviossa vuosittain myönnettävää saamelaiskulttuurimäärärahaa sekä vahvistamalla käräjien henkilöstöresursseja kulttuuritoiminnassa perustamalla päätoimisen kulttuurityöntekijän viran. Pyrkimyksenä on mm. erityisesti parantaa saamelaisyhdistysten toimintaedellytyksiä sekä kerätä ja tallentaa perinteistä saamelaista tietoa, kehittää saamelaista mediaa ja musiikkitoimintaa ja turvata ammattimaisesti toimivien saamelaistaiteilijoiden ja –käsityöntekijöiden ammatinharjoittamista. Lisäksi pyritään turvaamaan saamelaista kulttuuriperintöä.

Saamelaiskäräjien tarkoituksena on laatia saamelaislasten ja –nuorten kulttuuripoliittinen ohjelma, joka sisältää tavoite- ja toimenpideosiot. Lisäksi aikomuksena on laatia saamelaislasten ja –nuorten tilaa koskeva selvitys. Näillä toimilla pyritään luomaan saamelaislapsille ja –nuorille mahdollisuuksia vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon sekä vahvistaa saamelaislasten ja –nuorten kulttuuritaustaa sekä identiteettiä. Nuorten omaehtoisen toiminnan tukeminen ja heidän elinolojensa kehittäminen on myös valittu Saamelaiskäräjien vaalikauden 2004 - 2007 toimintaohjelman läpäisyteemaksi.

Mainittujen pyrkimysten toteuttamiseksi Saamelaiskäräjät toteutti vuosina 2004 - 2005 pilottihankkeena saamelaisen lastenkulttuurikeskushankkeen, johon se sai opetusministeriöltä valtionavustusta. Tämän jälkeen käräjät on jatkanut lastenkulttuurikeskustoimintaan osana Lapin lastenkulttuurikeskusverkostoa, joka

puolestaan kuuluu valtakunnallisen Taikalamppu –verkostoon kaudella 2006 - 2008.

Saamelaiskäräjät toteutti vuosina 2004 - 2006 alkuperäiskansojen elokuvakeskus – projektin, johon se sai täysimääräisen ESR-rahoituksen Lapin lääninhallitukselta. Projektin tarkoituksena oli kehittää saamelaiselokuvan koulutus-, markkinointi-, levitys- ja tuotantotoimintaa sekä toimia alkuperäiskansojen elokuva-arkistona ja tietopankkina. Projektin aikana käynnistettiin elokuvakeskuksen tarkoituksena saada se vakinaiselle pohjalle. Käräjien on hakenut toiminnan vakiinnuttamiseksi vuodesta 2006 lukien rahoitusta opetusministeriöltä, joka on myöntänyt kahdesti pienen avustuksen kyseiseen toimintaan. Tämän lisäksi keskus tarvitsee rahoitusta myös muualta, muun muassa käräjien omaa rahoituspanosta.

Sekä lastenkulttuurikeskus- että elokuvakeskustoiminta liittyvät osana vireillä olevaan saamelaiskulttuurikeskushankkeen ja sen toiminnan sisällön kehittämiseen, mutta ne eivät ole kuitenkaan riippuvaisia kulttuurikeskuksen toteutumisesta.

2.5. Koulutus- ja oppimateriaalitoimi

Koulutus- ja oppimateriaalitoiminnan alalla käräjien tavoitteena on kehittää muun muassa saamenkielistä opetusta ja sen sisältöä, saamelaista korkea-asteen opetusta ja tutkimusta, virtuaali- ja etäopetusta sekä tuottaa saamenkielisiä oppimateriaaleja saamelaisten omaehtoisista lähtökohdista. Saamelaiskäräjät teki joulukuussa 2006 opetusministeriölle laajan ja seikkaperäisen esityksen saamelaisopetuksen koulutuspoliittisen aseman ja opetustilanteen kehittämiseksi. Siinä esitetään saamelaiskäräjien vaikutus- ja osallistumismahdollisuuksien lisäämistä saamelaisopetusta koskevissa asioissa. Tähän liittyen esitetään, että Saamelaiskäräjille tulee osoittaa vuosittain resurssit opetuksen kehittämis-, arviointi- ja tiedotustehtäviä varten.

Näiden pyrkimysten saavuttamiseksi käräjien tavoitteena on kehittää koulutus- ja oppimateriaalitoimistosta vahva asiantuntija- ja valmisteluelin, joka kykenee tehokkaasti edistämään saamelaisten koulutukseen ja saamenkielisen oppimateriaalin tuottamiseen liittyviä asioita sekä kehittämään saamelaisten koulutus- ja opetushallintoa itsehallinnon pohjalta. Tämä edellyttää mm. koulutus- ja oppimateriaalitoimiston henkilöstöresurssien vahvistamista nykyisestä.

2.6. Sosiaali- ja terveystoimi

Saamelaiskäräjät pyrkii tällä vaalikaudella edelleen kehittämään saamelaisväestön omakielisiä ja omaan kulttuuriin pohjautuvia sosiaali- ja terveystalv palveluja sekä muita hyvinvointipalveluja muun muassa varhaiskasvatustoiminnan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Saamelaiskäräjät osallistuu kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen ja kansallisen terveystalv hankkeen toimeenpanoon Saamelaiskäräjien asettamien tavoitteiden mukaisesti. Tavoitteiden saavuttamiseksi pyritään kasvattamaan valtion talousarviossa vuosittain osoitettavaa saamelaista sosiaali- ja terveystalv palvelumäärärahaa sekä alan kehittämishankkeisiin osoitettavaa erillistä määrärahaa.

Lisäksi Saamelaiskäräjien tarkoituksena on edistää ja laajentaa saamelaisten sosiaalialan osaamiskeskustoimintaa edistämällä saamelaisen sosiaalialan kehittämysyksikön luomista ja vahvistamalla saamelaisyksikön henkilöstöresursseja.

2.7. Elinkeinotoimi

Saamelaiskäräjien tarkoituksena on laatia saamelaisen elinkeinotoiminnan kehittämisohjelma ja saada sen toteuttamista varten valtion talousarvioon vuosittain erityinen elinkeinotoiminnan kehittämismääräraha, joka tulisi vuosittain Saamelaiskäräjien käyttöön. Osana näitä pyrkimyksiä on vireillä olevaan saamelaiskulttuurikeskushankkeeseen suunniteltu perustettavaksi saamelainen elinkeinotoiminnan kehittämysyksikkö, joka voisi mm. toteuttaa käräjien edellä mainittua kehittämisohjelmaa. Näitä toimenpiteitä valmistellaan parhaillaan kaksivuotisessa EU-rahoitteisessa (EMOTR) Saamelaisen elinkeinotoiminnan koordinointi- ja kehittämisprojektissa.

Mainittua kehittämismäärärahaa käytettäisiin saamelaisen elinkeinotoiminnan kehittämiseen ja siitä voitaisiin osoittaa muun muassa kansallinen rahoitusosuus erilaisiin EU-hankkeisiin, jotka koskevat elinkeinotoiminnan tukemista ja kehittämistä. Määrärahan suuruus voisi olla alkuvaiheessa noin 500.000 euroa.

Tämän tavoitteen toteuttamiseksi Saamelaiskäräjät esitti jo vuonna 2001 aluekehityslainsäädännön uudistamista pohtineelle toimikunnalle ja sisäasiainministeriölle erityisen saamelaisten yleisten elinolojen ja saamelaisen elinkeinotoiminnan kehittämisohjelman sisällyttämistä uuteen alueiden kehittämislakiin. Tämä esitys ei kuitenkaan toteutunut.

Ohjelman tarkoituksena on osaltaan varmistaa ja edistää saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen perusoikeuksien toteutumista itsehallinnon perustalta niin, että saamelaiset voivat tulevaisuudessakin elää ja kehittyä omana kansana omista lähtökohdistaan sulautumatta pääväestöön. Ohjelman tavoitteena on parhaalla mahdollisella tavalla kehittää saamelaisalueella asuvien saamelaisten yleisiä elinoloja ja elinkeinotoimintaa ja luoda sillä tavoin saamelaisalueelle maan muihin alueisiin nähden sellaiset kilpailukykyiset olosuhteet, jotka houkuttelevat saamelaisväestöä, erityisesti nuoria jäämään ja asettumaan kotiseudulleen. Ohjelman avulla saamelaiset voisivat itsehallintolainsäädännön pyrkimysten mukaisesti itse ohjata elinolojaan ja elinkeinoelämäänsä koskevaa kehitystä.

Saamelaiskäräjät katsoo, että edellä mainitun kehittämisohjelman valmisteluun ja toteuttamiseen liittyvien sekä muiden elinkeinoasioita koskevien tehtävien hoitamista varten olisi tarpeen perustaa päätoiminen elinkeinosihteerin virka. Hänen tehtävänään olisi myös suunnitella, koordinoita, johtaa ja valvoa saamelaiskäräjien hallinnoimia EU-rakennerahasto-ohjelmista rahoitettavia projekteja.

2.8. Saamelaisten itsehallinnon suunnitteluprojektit

Saamelaiskäräjät on toimintaohjelmassaan asettanut tärkeimmäksi pitkän aikavälin tavoitteekseen saamelaisten perusoikeuksien toteuttamisen itsehallinnon perustalta. Tässä tarkoituksessa käräjät pyrkii selvittämään ja laatimaan lainsäädännön muutosehdotukset ja muut tarpeelliset kehittämissuunnitelmat siitä, miten saamelaisten kielelliset ja kulttuuriset perusoikeudet tulisi toteuttaa itsehallinnon pohjalta.

Itsehallinnon kehittämissuunnitelman perustaksi saamelaiskäräjät tilasi keväällä 2006 ulkopuoliselta asiantuntijalta perusselvityksen saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan perustuslaillisen itsehallinnon mahdollisesta sisällöstä ja laajuudesta sekä sen toteuttamismahdollisuuksista. Selvitys valmistui joulukuussa 2006. Tarkoituksena on laatia selvityksen pohjalta itsehallinnon kehittämistä koskeva tavoite- ja toimintasuunnitelma ja ryhtyä sitten systemaattisesti toteuttamaan hyväksyttyä suunnitelmaa.

Itsehallinnon kehittämistyön lisäksi saamelaisten maa- ja vesioikeuksien selvitystyö on laaja ja vaativa tehtäväkokonaisuus, mikä edellyttää huomattavia resursseja. Kyseistä asiakokonaisuutta selvittävää käräjien asettama maanomistustyöryhmä sai I osamietintönsä valmiiksi syksyllä 2002. Työryhmä on sen jälkeen edelleen jatkanut työtään tavoitteenaan aikaansaada esitykset saamelaisten maanomistuskysymyksen ratkaisemiseksi.

Tässä tarkoitettut suunnitteluprojektit edellyttävät huomattavaa rahoitusta.

2.9. Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmat

Euroopan unionin rakennerahasto-ohjelmien edellinen kausi vuoden 2006 lopussa. Sillä kaudella Suomessa toteutettiin muun muassa Pohjois-Suomen tavoite 1-ohjelma, josta rahoitettiin myös saamen kieltä ja kulttuuria edistäviä hankkeita.

Saamelaiskäräjät sai päättyneellä rahastokaudella rahoituksen yhteensä kahdeksaa (8) projektia varten. Tällä hetkellä on käynnissä kolme EU-rahoitteista projektia. Yksivuotinen saamelaiskulttuurikeskuksen toimintamallinen luominen -projekti (ESR), kaksivuotinen saamelaisen elinkeinotoiminnan koordinointi- ja kehittämisprojekti (EMOTR) sekä samoin kaksivuotinen saamelaismusiikin opetuksen suunnitteluprojekti (ESR). Lisäksi huhtikuussa 2007 käynnistyy saamelaismusiikkikeskuksen suunnitteluprojekti (ESR), jonka on määrä päättyä lokakuun lopussa 2007.

Meneillään olevan ohjelmakauden aikana saatujen kokemusten mukaan hankkeita voivat käytännössä toteuttaa vain sellaiset isot organisaatiot, joilla on riittävän iso toimintabudjetti ja siten hyvä maksuvalmius. Tämä johtuu siitä, että hankkeiden maksatus laahaa useita kuukausia, jopa yli puoli vuotta jäljessä. Hankkeesta syntyy kuitenkin kuluja heti sen käynnistyttyä ja niiden maksamiseen täytyy organisaatiolla olla riittävästi omaa alkupääomaa siihen asti kunnes maksuviranomainen maksaa hankkeesta syntyneet kulut. Kun esimerkiksi saamelaisyhdistyksillä ei ole riittävästi tällaista omaa alkupääomaa, ne eivät

käytännössä voi hakea ja toteuttaa hankkeita, vaikka niillä olisikin hyviä ja toteuttamiskelpoisia hankeideoita.

Euroopan unionin rakennerahastojen uusi ohjelmakausi alkaa 2007 ja kestää vuoden 2013 loppuun asti. Uuden ohjelmakauden ohjelmia päästään toteuttamaan kesällä 2007.

Saamelaiskäräjät tarvitsee omaa rahoitusta sekä päättyvän ohjelmakauden mahdollisiin uusiin hankkeisiin että uuden ohjelmakauden 2007 - 2013 hankkeisiin.

2.10. Kansainvälinen toiminta

Saamelaiskäräjien kansainväliseen toimintaan kuuluu yhteistyö naapurimaiden saamelaisten kanssa ja muu Suomen rajojen ulkopuolelle suuntautuva toiminta.

Pohjoismaiset saamelaiskäräjät allekirjoittivat helmikuussa 1997 kaksi merkittävää yhteistyösopimusta, joista toinen koskee poliittista yhteistyötä ja toinen saamen kieliyhteistyötä. Poliittista yhteistyötä koskevan sopimuksen mukaan Suomen, Norjan ja Ruotsin saamelaiskäräjien on määrä asettaa 21-jäseninen Saamelaisten parlamentaarinen neuvosto, johon kunkin maan Saamelaiskäräjien tulisi nimetä seitsemän edustajaa. Neuvoston avuksi tulisi asettaa yhteinen sihteeristö, joka huolehtisi yhteistyön käytännön hoitamisesta.

Ruotsin Saamelaiskäräjien jättäytyttyä toistaiseksi yhteistyön ulkopuolelle Suomen ja Norjan saamelaiskäräjät käynnistivät poliittisen yhteistyön pitämällä Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston ensimmäisen, perustavan kokouksen Norjan Karasjoella maaliskuun 2. p:nä 2000, jossa ne allekirjoittivat kahdenvälisen parlamentaarista neuvostoa koskevan yhteistyösopimuksen. Sen mukaisesti parlamentaarisen neuvoston toimintaa ylläpidettiin kevääseen 2002 asti, jolloin myös Ruotsin Saamelaiskäräjät liittyi neuvoston toimintaan.

Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toimintaa koskevan yhteistyösopimuksen 8 artiklan mukaan kukin saamelaiskäräjät johtaa vuorollaan neuvoston toimintaa 16 kuukauden jaksoin. Suomen Saamelaiskäräjät kieltäytyi useasti neuvoston vetovastuusta resurssipulan vuoksi. Se joutui kuitenkin vihdoon ottamaan vastuulleen neuvoston johtamisen keväällä 2005. Puheenjohtajuusvastuun vuoksi käräjät joutui palkkaamaan päätoimisen työntekijän ja vetovastuusta on koitunut käräjille muitakin kustannuksia. Niitä varten käräjät sai Norjan saamelaiskäräjiltä pienen avustuksen, joka ei ole kuitenkaan kattanut syntyneitä kuluja. Oikeusministeriö ei myöntänyt toimintaa varten erillistä avustusta. Käräjien kausi päättyy maaliskuussa 2007, minkä jälkeen puheenjohtajuus siirtyy Norjan saamelaiskäräjille. Vetovastuun siirtymisestä huolimatta käräjille aiheutuu toimintaan osallistumisesta kuluja myös vuonna 2008 (mm. kokouskuluja).

Saamen kielen huoltoa koskevalla yhteistyösopimuksellaan saamelaiskäräjät ottivat vastuulleen pohjoismaisen saamen kieliyhteistyön järjestämisen, jota varten asetetaan yhteinen saamen kielen lautakunta ja sihteeristö. Tämä yhteinen saamen kielen lautakunta aloitti toimintansa syksyllä 1999.

Kieliyhteistyön toteuttamista varten jokaisella kansallisella saamen kielen lautakunnalla on päätoiminen virkamies, jonka tehtävänä on koordinoida yhteistyötä ja hoitaa muita yhteistyöhön liittyviä tehtäviä. Suomen puolella tämä virkamies, saamen kieliain sihteeri toimii myös Saamelaiskäräjien saamen kielineuvoston sihteerinä.

Molempien yhteistyöorganisaatioiden rahoittamisesta vastaavat Norjan, Suomen ja Ruotsin saamelaiskäräjät yhdessä, kukin osuudellaan.

Muuhun kansainväliseen toimintaan kuuluu osallistuminen Barentsin alueen ja Arktisen alueen yhteistyöhön sekä YK:n ja sen eri toimielinten toimintaan. Lisäksi käräjät pyrkii luomaan pysyviä yhteyksiä kansainvälisiin organisaatioihin, erityisesti Euroopan unionin toimielimiin sekä tehostamaan yhteistyötä muiden alkuperäiskansojen kanssa. Käräjien kansainväliseen toimintaan kuuluu myös osallistuminen EBLULn toimintaan.

Kaiken kaikkiaan Saamelaiskäräjien kansainvälinen toiminta, johon luetaan myös yhteistyö Norjan, Ruotsin ja Venäjän puolella asuvien saamelaisten kanssa on kovasti laajentunut. Niiden tehtävien tehokkaampaa ja keskitetympää hoitamista varten tarvittaisiin päätoiminen kansainvälisten asioiden sihteeri, joka voisi hoitaa myös käräjien viestintään ja tiedottamiseen kuuluvia tehtäviä. Lisäksi Saamelaiskäräjät tarvitsee lisää myös muita toimintaresursseja kansainväliseen toimintaansa, erityisesti Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toimintaan osallistumista varten.

2.11. Saamelaiskulttuurikeskus

Yleistä

Saamelaiskäräjät suunnittelee saamelaiskulttuurikeskuksen rakentamista Inarin kirkonkylään. Kulttuurikeskukseen on kaavailtu toimitilat Saamelaiskäräjille ja muille hallinnollisille toimintoille sekä tiloja saamelaiselle opetus- ja tutkimustoiminnalle, kulttuuritoimintoille sekä elinkeinojen kehittämistoimintoille. Nämä eri osatoiminnot yhdessä muodostavat toimivan ja ehjän toiminnallisen kokonaisuuden. Tarkoituksena on siten luoda saamelaisille paremmat edellytykset omaehtoisesti ylläpitää ja kehittää kieltään, kulttuuriaan ja elinkeinotoimintaansa, hoitaa ja kehittää kielellistä ja kulttuurista itsehallintiaan sekä tukea saamelaisten yleisten elinolojen kehitystä. Lisäksi tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia levittää ja saada tietoa saamelaisista alkuperäiskansana. Kulttuurikeskuksen laajuus on noin 3 580 h² ja tämänhetkinen kustannusarvio reilu 11 miljoonaa euroa. Keskuksen pääkäyttäjiä olisivat Saamelaiskäräjät ja Saamelaisalueen koulutuskeskus.

Inarin kirkonkylää pidetään Suomen saamelaisten hallinnollisena ja kulttuurisena keskuspaikkana, jossa sijaitsevat Saamelaiskäräjien lisäksi muun muassa Siida (Saamelaismuseum ja Ylä-Lapin luontokeskus), Saamelaisalueen koulutuskeskus ja YLEn Saamelaisradio. Saamelaiskulttuurikeskus on suunniteltu osaksi tätä kokonaisuutta niin, että päällekkäisiä toimintoja ei synny, vaan että eri osatoiminnot tukevat toisiaan.

Tarveperustelut

Saamelaisten asema alkuperäiskansana on hyvin turvattu Suomen perustuslaissa. Sen mukaan saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan itsehallinnon perustalta. Itsehallinto on turvattu saamelaisille ainoastaan heidän kotiseutualueellaan Utsjoen, Inarin, Enontekiön kunnissa sekä Sodankylän kunnan pohjoisosassa.

Saamelaisten perustuslain mukaisen itsehallinnon rakentamisen ja elinolojen kehittämisen edellytyksiä heikentää saamelaisväestön pitkään jatkunut muuttoliike kotiseutualueensa ulkopuolelle eteläisen Suomen kasvukeskuksiin. Saamelaiskäräjät laatii joka neljäs vuosi toimitettavien saamelaiskäräjävaalien yhteydessä tilastot saamelaisten lukumäärästä alueittain ja ikäryhmittäin. Nämä tilastot osoittavat saamelaisten muuttoliikkeen kotiseutualueensa ulkopuolelle vuodesta 1992 vuoteen 2003 seuraavasti:

	<u>Saamelaisalueella (%)</u>	<u>Saamelaisalueen ulkopuolella (%)</u>
1992	62	38
1995	59	41
1999	55	45
2003	46	54
2007 (ennuste)	40	60
2011 (ennuste)	35	65

Saamelaiskäräjien keräämien tietojen mukaan Suomessa oli vuonna 2003 vajaa 8000 saamelaista. Alle 10-vuotiaista lapsista 70 % ja alle 45-vuotiaista 62 % asui saamelaisalueen ulkopuolella. Vastaavasti yli 55-vuotiaista saamelaisista 80 % asui saamelaisalueella. Näin ollen reilu enemmistö lapsista, nuorista ja parhaassa työiässä olevista aikuisista asui jo tuolloin saamelaisalueen ulkopuolella.

Saamelainen paikallisasutus saamelaisalueella ylläpitää saamelaista kulttuuria ja saamen kieltä sekä saamelaisten yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, elämäntapaa ja identiteettiä. Työllistyminen kotiseudullaan luo saamelaisille edellytyksiä kehittää kulttuuriaan, elinolojaan ja aluettaan kulttuurisen itsehallintonsa perustalta. Saamelaisten poismuutto kotiseutualueensa ulkopuolelle vastaavasti uhkaa pirstoa ja sen seurauksena murentaa saamelaisyhteisön perustaa, johtaa kielenvaihtoon, kiihdyttää sulautumista pääväestöön ja heikentää mahdollisuuksia luoda ja kehittää itsehallintoa saamelaisalueella.

Saamelaiskäräjien mielestä nyt tarvitaan valtiovallan puolelta nopeasti riittävän vaikuttavia toimenpiteitä edellä kuvatun saamelaisten negatiivisen ja saamelaiskulttuurin säilymisen kannalta tuhoisan muuttoliikkeen pysäyttämiseksi. Saamelaiskäräjät katsoo, että saamelaiskulttuurikeskus on yksi keskeinen väline saamelaiskulttuurin ylläpitämisessä, kehittämisessä ja uudistamisessa saamelaisten omaehtoiselta pohjalta. Kulttuurikeskus antaa puitteet ja luo edellytyksiä tulevaisuuteen suuntaavalle toiminnalle. Saamelaiskäräjät uskoo, että saamelaiskulttuurikeskus monine osatoimintoineen lisää olennaisesti alueen vetovoimaisuutta ja hillitsee osaltaan saamelaisnuorten halukkuutta muuttaa pois

omalta kotiseudultaan. Kulttuurikeskus tarjoaa erityisesti koulutetuille saamelaisnuorille uusia ja mielenkiintoisia työmahdollisuuksia, kokoaa yhteen eri alojen saamelaisia osaajia ja toimii saamelaisyhteisön suunnannäyttäjänä, jossa eri alojen saamelaiset osaajat kehittävät saamelaista yhteiskuntaa perinteisten arvojen, tietämyksen ja osaamisen perustalta. Kulttuurikeskuksen avulla saamelaiset saavat paremmin haltuunsa oman kulttuurinsa ja yhteiskuntaelämänsä ”kehittämisen avaimet”.

Saamelaiskulttuurikeskus ei ole hyödyksi pelkästään saamelaisväestölle, vaan sillä on paljon laajempia positiivisia vaikutuksia alueella. Keskus lisää taloudellista toimeliaisuutta Inarissa ja sen läheisyydessä sekä vahvistaa koko saamelaisalueen elinvoimaisuutta. Kulttuurikeskuksen työllisyysvaikutukset ovat hyvin merkittäviä sekä rakentamisen (n. 270 htv) että toimintavaiheen aikana (n. 190 htv). Nämä saamelaiskulttuurikeskuksen aluetaloudelliset vaikutukset ilmenevät Helsingin yliopiston toukokuussa 2005 tekemästä selvityksestä. Lisäksi kulttuurikeskus lisää osaltaan alueen sosiaalista hyvinvointia ja siten ennaltaehkäisee syrjäytymistä.

Kulttuurikeskushanke tukee myös erinomaisesti opetusministeriön taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta koskevaa toimenpideohjelmaa vuosiksi 2006 – 2010. Tämä ohjelma nojaa pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelmaan ja siinä lausuttuun pyrkimykseen kiinnittää erityistä huomiota lasten, vammaisten ja vähemmistöryhmien kulttuuriin oikeuksiin. Ohjelman painopisteenä on julkisten kulttuuripalvelujen saavutettavuus ja siinä kiinnitetään ensisijaisesti huomiota kieli- ja kulttuurivähemmistöjen mahdollisuuksiin harjoittaa omaehtoista kulttuuritoimintaa ja saada omapohjaisia kulttuuripalveluja. Ohjelmassa viitataan muun muassa saamelaisten erityistarpeisiin.

Pohjois-Suomen sosiaalialan toimintaohjelmassa vuodeksi 2007 on myös kiinnitetty huomiota saamelaiskulttuurikeskushankkeen toteutumiseen. Ohjelman mukaan saamelaiskulttuurikeskus on sosiaalialan näkökulmasta ehkäisevään toimintaan liittyvää tärkeää toimintaa, jonka käynnistämisen edellyttämä rahoitus tulee ratkaista mahdollisimman pian.

Hankkeen nykytilanne

Saamelaiskäräjien hallinnoima ja Lapin lääninhallituksen EU-varoilla rahoittama kolmivuotinen saamelaiskulttuurikeskuksen toiminta- ja laatuohjelma (Searra) päättyi elokuun lopussa 2006. Sen jälkeen käräjät jatkoi hankkeen valmistelua uudella EU-projektilla, jonka tarkoituksena on suunnitella ja luoda hallinnollinen toimintamalli kulttuurikeskukselle. Kyse on keskuksen toiminnan organisoinnista eri käyttäjäosapuolten välillä. Lisäksi projektissa kehitetään käräjien yhteydessä toimivaa ja osaksi kulttuurikeskusta suunniteltua alkuperäiskansojen elokuvakeskusta. Projekti toteutetaan Lapin lääninhallituksen myöntämällä täysimääräisellä ESR-rahoitustuella. Projekti alkoi 1.9.2006 ja sen on määrä päättyä 31.10.2007.

Saamelaiskäräjien hallitus asetti kokouksessaan 7.6.2006 saamelaiskulttuurikeskushankkeen edistämistä, arviointia ja seuranta varten erityisen työryhmän, johon se kutsui edustajat oikeusministeriöstä, opetusministeriöstä, valtiovarainministeriöstä, Lapin lääninhallituksesta, Lapin

liitosta, Lapin TE-keskuksesta, Senaatti-kiinteistöistä, Rovaniemen kaupungista, Saamelaisalueen koulutuskeskuksesta ja Inarin kunnasta.

Valtion keskushallinnossa odotetaan nyt sitä, että voidaanko Euroopan unionin rakennerahastojen tulevan kauden varoja käyttää hankkeen investointiin. Keskushallinnossa katsotaan, että kulttuurikeskushanke tulisi rahoittaa osittain EU-varoilla pois lukien Saamelaiskäräjien tilat (hallintotilat), joita ei voitane rahoittaa EU-varoilla. Tämä ratkaisu tarkoittaa sitä, että tarvittava rahoitus lohkaistaisiin Lapille suunnattavista EU-varoista.

Ehdotuksessa (8.12.2006) Pohjois-Suomen kilpailukyky ja työllisyys –ohjelmaksi 2007 – 2013 (EAKR-ohjelma) on saavutettavuuden ja toimintaympäristöjen vetovoimaisuuden parantamista koskevan toimintalinjan alla mainittu, että *”saamelaisväestön edellytyksiä kehittää elinkeinojaan ja kulttuuriaan tuetaan tästä toimintalinjasta. Kohteena ovat saamelaiskulttuuriin liittyvät palvelut ja investoinnit.”* Lapin liiton edustajien antamien tietojen mukaan tämä teksti mahdollistaa kulttuurikeskuksen investoinnin osarahoittamista kyseisen ohjelman varoista. Lisäksi Lapin liitossa valmistuneessa Lapin maakuntaohjelmassa kaudeksi 2007 – 2010 ja siihen liittyvässä toteuttamissuunnitelmassa saamelaiskulttuurikeskushanke on nostettu yhdeksi maakunnalliseksi kärkihankkeeksi.

Lopuksi

Suomen valtiovalta on 1990-luvun alusta lukien omaksunut sen linjan, että saamelaisen alkuperäiskansan kulttuurin ja hyvinvoinnin turvaaminen on valtion vastuulla (ks. HE 219/1990 vp). Saamelaiskäräjät katsoo, että saamelaiskulttuurikeskuksen ja sen osatoimintojen toteuttamisessa on keskeisesti kyse saamelaiskulttuurin säilymisestä ja sen kehittymisedellytysten turvaamisesta. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta on viidesti ottanut myönteisesti kantaa kulttuurikeskushankkeeseen ja todennut muun muassa, että *”hankkeen suunnittelun käynnistämisen edellyttämä rahoitus tulee turvata.”* Valtiovarainvaliokunnan tuorein kannanotto sisältyy valtion vuoden 2007 talousarvioesityksestä annettuun mietintöön (VaVM 41/2006 vp), jossa valiokunta kiirehtii oikeusministeriötä selvittämään saamelaiskulttuurikeskushankkeen mitoituksen, ajoituksen ja rahoituksen mahdollisimman pian hankkeen hallinnollisen toimintamallin ja EU-rahoituksen käytön ratkaisemisen jälkeen. Eduskunta yhtyi kirjelmässään (45/2006 vp) valiokunnan kannanottoon hyväksyen samasanaisen lausuman asiasta.

Hanke oli esillä myös Suomen hallituksen iltakoulussa huhtikuussa 2005 ja myös siellä hankkeeseen suhtauduttiin myönteisesti. Siitä huolimatta saamelaiskulttuurikeskushanke odottaa edelleen valtiovaltan päätöstä hankkeen rahoittamisesta ja toteuttamisesta, vaikka kaikki edellytykset hankkeen toteuttamisen käynnistämiseksi, muun muassa arkkitehtuurikilpailun julistamiseksi ovat olemassa.

Kulttuurikeskushankkeen edistämiseksi on tärkeää

1) saada vuoden 2007 valtion lisätalousarvioon tai viimeistään vuoden 2008 varsinaiseen talousarvioon noin 200.000 euron suuruinen määräraha kulttuurikeskuksen hankesuunnittelua ja erityisesti arkkitehtuurikilpailun valmistelua ja toteuttamista varten,

2) sopia hankkeen investoinnin rahoitusmallista,

3) saada hanke sisällytettyä vuoden 2007 eduskuntavaalien jälkeen muodostettavan Suomen hallituksen hallitusohjelmaan ja siinä yhteydessä sovittaviin valtiontalouden kehyksiin, jotta keskuksen investointikulut ja sen valmistuttua myös ylläpito- ja toimintakulut saadaan otetuksi oikeusministeriön ja opetusministeriön menokehyksiin,

4) saada hankkeen investointiin osarahoitusta Pohjois-Suomen kilpailukyky ja työllisyys –ohjelman 2007 – 2013 (EAKR) varoista,

ja lisäksi on tärkeää

5) kiirehtiä kulttuurikeskuksen hallinnollisen toimintamallin suunnittelua ja siihen liittyviä esisopimusneuvotteluja keskuksen tulevien osapuolten (käyttäjien) kanssa.

Vuonna 2008 - 2010 tarvitaan kulttuurikeskuksen varsinaista suunnittelua, rakentamista ja käyttöönottoa varten yhteensä noin 10.800.000 euroa.

Tämän lisäksi Saamelaiskäräjät tarvitsee mainituksi ajaksi (2008 - 2010) erillishoidituksen yhden päätoimisen työntekijän palkkaamiseen valvomaan Saamelaiskäräjien etujen, vaatimusten ja tavoitteiden toteutumista hankkeessa sekä koordinoimaan hanketta. Hänen tehtävänään olisi toimia käräjien asiantuntevana edustajana rakennusprosessin kaikissa vaiheissa esimerkiksi suunnittelu-, työmaa-, vastaanotto- ym. kokouksissa.

2.12. Saamelaiskäräjien vaalijärjestelmän kehittäminen

Saamelaiskäräjien seuraavat vaalit toimitetaan syksyllä 2007. Saamelaiskäräjät saa vaalien valmistelua varten erillismäärärahan oikeusministeriön vaalibudjetista. Saamelaiskäräjät tarvitsee lisäksi vaalien jälkeen vuonna 2008 noin 20.000 euron suuruisen määrärahan vaalijärjestelmän kehittämistä ja erilaisten tilastojen laatimista varten.

2.13. Erilliset valtionavustukset

Varsinaiseen toimintaan valtion talousarvion oikeusministeriön pääluokasta osoitettavan valtionavustuksen lisäksi Saamelaiskäräjien käyttöön ja päätettäväksi tulee myös eräitä muita valtionavustuksia. Näitä ovat ensinnäkin saamelaisen kulttuurin edistämiseen ja saamelaisjärjestöjen toimintaan sekä saamenkielisen

oppimateriaalin tuottamiseen vuosittain osoitettavat avustukset. Molemmat ovat opetusministeriön pääluokassa.

Saamelaiskäräjät on erikseen tehnyt opetusministeriölle esitykset mainituiksi valtionavustuksiksi vuodeksi 2008. Saamelaisen kulttuurin tukemiseen on esitetty osoitettavaksi 807.000 euroa ja oppimateriaalien tuottamiseen 403.000 euroa.

Lisäksi Saamelaiskäräjät saa sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamista varten valtionavustusta jaettavaksi edelleen saamelaisalueen kunnille sekä samalta hallinnonalalta valtionavustusta saamenkielisen väestön palvelutarpeiden huomioon ottamiseksi Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toiminnassa. Tämä avustus on sosiaalialan osaamiskeskustoiminnasta annetun asetuksen (1411/01) mukaan 1,5 % valtionavustuksen kokonaismäärästä (vuonna 2006 43.500 euroa). Käräjät on tehnyt ensin mainitusta määrärahasta vuodeksi 2008 erillisen esityksen sosiaali- ja terveysministeriölle (800.000 euroa). Lisäksi esitykseen sisältyy 50.000 euron määrärahavaraus käräjien päätoimisen sosiaali- ja terveyssihteerin palkkaus- ja toimintakuluihin sekä 220.000 euroa saamelaisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämistoimintaan.

SAAMELAISKÄRÄJIEN VUODEN 2008 TALOUSSUUNNITELMA NUMEROIN

01-04 HENKILÖSTÖN PALKAT (sis. myös palkan sivukulut)

Yleinen toimisto

Nykyinen henkilöstö

011 Puheenjohtaja	76.000,-
012 Hallintopäällikkö	67.000,-
013 Lakimiessihteeri	64.000,-
014 Kulttuurisihteeri	47.000,-
015 Sosiaali- ja terveyssihteeri	46.000,-
016 Taloussihteeri	48.000,-
017 Hallintosihteeri	33.000,-
018 Toimistos sihteeri	37.000,-
019 Puheenjohtajan sihteeri	34.000,-
020 Siivooja 60 % A 8	<u>23.000,-</u>
	475.000,-

Suunnitellut uudet virat (nimikkeet alustavia)

021 I varapuheenjohtaja	65.000,-
022 Hallintosuunnittelija	47.000,-
023 Ympäristösihteeri	48.000,-
024 Elinkeinosihteeri	48.000,-
025 Kansainvälisten asiain sihteeri	48.000,-
026 Kulttuurityöntekijä	46.000,-
027 Toimistos sihteeri	<u>36.000,-</u>
	338.000,-

Saamen kielen toimisto

Nykyinen henkilöstö

028 Saamen kieliturvasihteeri	53.000,-
029 Saamen kieliain sihteeri	49.000,-
030 I Kielenkääntäjä	46.000,-
031 II Kielenkääntäjä	47.000,-
032 III Kielenkääntäjä	50.000,-
033 IV Kielenkääntäjä	<u>46.000,-</u>
	291.000,-

Suunnitellut uudet virat (nimikkeet alustavia)

034 Kielenkääntäjä (inarinsaame)	46.000,-
035 Kielenkääntäjä (koltansaame)	46.000,-
036 Kielenkääntäjä (pohjoissaame)	<u>46.000,-</u>
	138.000,-

Koulutus- ja oppimateriaalitoimisto**Nykyinen henkilöstö**

037 Koulutussihteeri	55.000,-
038 Oppimateriaalisihteeri	53.000,-
039 Oppimateriaalisuunnittelija	37.000,-
040 Toimistos sihteeri	<u>36.000,-</u>
	181.000,-

Suunnitellut uudet virat (nimikkeet alustavia)

041 Opetusasiain sihteeri	48.000,-
042 Tapaturma- ja ryhmähenkivak.	5.000,-

05 PALKIOT JA KORVAUKSET

051 Kokouspalkkiot	25.000,-
052 Ansionmenetykskorvaukset	10.000,-
053 Tulkkauspalkkiot	10.000,-
054 Muut palkkiot	<u>20.000,-</u>
	65.000,-

06-07 TOIMISTOMENOT

061 Toimitilojen vuokra	55.000,-
062 Puhelinlaitteiden vuokra	2.000,-
063 Kopiokoneen vuokra	14.000,-
064 Kon. ja laitt. korjaus ja kunn. pito	3.000,-
065 ATK-laitteiden huolto ja korj.	3.000,-
066 ATK-laitteet	12.000,-
067 ATK-ohjelmistot	10.000,-
068 Muut koneet ja laitteet sekä kalusteet	12.000,-
069 Toimistotarvikkeet	10.000,-
070 Monistus- ja sid. palvelut	12.000,-
071 Tele- ja puh. palvelut	25.000,-
072 Tietoliikennemaksut	6.000,-
073 Postimaksut	8.000,-

074 Pankkien palvelumaksut	2.000,-
075 Painotuotteet ja lehti-ilmoitukset	18.000,-
076 Muut tstomenot	<u>5.000,-</u>
	195.000,-

08 KOKOUSMENOT

081 Saamelaiskäräjien kokous 4-5 kok.	22.000,-
082 Hallitus 10 kok.	12.000,-
083 Lautakunnat 5 kpl, 6-8 kok./ltk	20.000,-
083 Omat työryhmät	6.000,-
084 Ulkopuoliset työryhmät	<u>15.000,-</u>
	75.000,-

09 MUUT TOIMINTAMENOT

091 Sidosryhmätoiminta	80.000,-
092 Tiedotustoiminta	100.000,-
093 Henkilöstön koulutus	15.000,-
094 Terveyspalvelut	8.000,-
095 Ravitsemispalvelut	25.000,-
096 Muut menot	<u>15.000,-</u>
	243.000,-

010 ITSEHALLINNON SUUNNITTELUPROJEKTIT

0101 Työryhmät, 4 kpl (sis. myös sihteerien palkkakulut)	125.000,-
---	-----------

011 <u>SAAMEN KIELEN YLLÄPITÄMINEN JA</u> <u>KEHITTÄMINEN</u>	150.000,-
--	-----------

Erillinen määräraha valtion talousarvioon

012 EUROOPAN UNIONIN RAKENNE- RAHASTO-OHJELMAT

0121 Rakennerahasto-ohjelmat (omarahoitusosuus saamelaishankkeista)	50.000,-
--	----------

013 KANSAINVÄLINEN TOIMINTA

0131 Saamelaisen parlamentaarisen neuvoston toimintakulut	20.000,-
0132 Osuus saamen kielen lautakunnan toimintakuluista	100.000,-
0133 Muu kansainvälinen toiminta	<u>15.000,-</u>
	135.000,-

014 SAAMELAISKULTTUURIKESKUS (erillinen esitys)
(keskuksen suunnittelu, rakentaminen ja valvonta)

015 SAAMELAINEN LASTENKULTTUURIKESKUS 15.000,-
(omarahoitusosuus)

016 SAAMELAISNUORTEN TOIMINNAN TUKEMINEN 20.000,-

017 SAAMELAISKÄRÄJÄVAALIT 20.000,-

018 SAAMELAISEN ELINKEINOTOIMINNAN KEHITTÄMINEN (esitys SM:lle) 500.000,-

Erillinen määräraha valtion talousarvioon

019 SAAMELAISEN KULTTUURIN TUKEMINEN (erilliset esitykset OPM:lle)

0191 Saamelaisen kulttuurin ja saamelaisyhdistysten tukeminen (nk. saamelaiskulttuurimääräraha)	582.000,-
0192 Pohjoismaisen saamelaiskulttuuriyhteistyö	50.000,-
0193 Alkuperäiskansojen elokuvakeskus	55.000,-
0194 Saamelaismusiikkikeskus	90.000,-
0195 Saamelainen lastenkulttuurikeskus	<u>55.000,-</u>
	832.000,-

020 <u>SAAMENKIELISEN OPPIMATERIAALIN TUOTTAMINEN</u> (erillinen esitys OPM:lle)	403.000,-
--	-----------

021 <u>SAAMENKIELISTEN SOSIAALI- JA TERVEYS-PALVELUJEN TUOTTAMINEN</u> (erillinen esitys STM:lle)	1.070.000,-
---	-------------

022 SAAMELAISTEN SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUSTOIMINTA

0221 Suunnittelija	34.000,-
0222 II Suunnittelija	45.000,-
0223 Muut toimintamenot	<u>15.000,-</u>
	94.000,-

KAIKKI MENOT JA TULOT VUONNA 2008

Menot	5.468.000,-
--------------	--------------------

Tulot (valtionavustukset)	5.468.000,-
----------------------------------	--------------------

Valtionavustukset oikeusministeriön pääluokasta (kohdat 01-017)	2.569.000,-
---	-------------

Valtionavustus sisäasiainministeriön pääluokasta (kohta 018)	500.000,-
--	-----------

Valtionavustukset opetusministeriön pääluokasta (kohdat 019-020)	1.235.000,-
--	-------------

Valtionavustukset sosiaali- ja terveysministeriön pääluokasta (kohdat 021-022)	1.164.000,-
--	-------------